

OSLO STATSADVOKATEMBETER

Sluttinnlegg

til Høyesterett i straffesak:

Påtalemyndigheten mot:

1. A, født [00.00.1998],
2. B, født [00.00.2002]
3. C, født [00.00.2002]
4. D, født [00.00.2001]
5. E, født [00.00.2001]
6. F, født [00.00.2000]
7. G, født [00.00.1998]
8. H, født [00.00.2000]
9. I, født [00.00.1999]
10. J, født [00.00.2001]
11. K, født [00.00.2000]
12. L, født [00.00.2002]
13. M, født [00.00.2002]

Innledning

Saken gjelder overtredelse av politiloven § 30, jf. § 5 under utøvelse av ytrings- og forsamlingsfriheten ved en demonstrasjon inne i et departementsbygg. Statsadvokatene i Oslo beordret likelydende forelegg mot de tretten demonstrantene. Foreleggene ble ikke vedtatt og ble sendt til iretteføring. Foreleggene trer dermed istedenfor tiltalebeslutning, jf. straffeprosessloven § 268.

Slik påtalemyndigheten oppfatter det, er det enighet om at de objektive og subjektive straffbarhetsvilkårene beviselig er oppfylt. Partene er videre enige om at tiltakene myndighetene har iverksatt er hjemlet i lov, jf. EMK art. 11 nr. 2, og at de beskytter de interesser som er nevnt i samme bestemmelse.

Hovedproblemstillingen i saken er om de tiltalte likevel ikke kan straffes fordi bøtene – sett i sammenheng med pålegg, bortbæring og innbringelse – utgjør et uforholdsmessig inngrep i deres rett til å delta i fredelige forsamlinger og demonstrasjoner, og dermed ikke er «nødvendige i et demokratisk samfunn».

Godkjent digitalt

Stian F. Hermansen (SRH008) 28.05.2025

Anm.nr.: 16008312 2899/23-115

Omtvistede faktiske spørsmål

En samlet lagmannsrett har redegjort for sakens faktum i dommens punkt 2. Jeg oppfatter det slik at også partene er omforent om faktum slik dette her er beskrevet.

Påtalemyndigheten presiserer – uten at det er noe stort poeng – at forstyrrelsen til en viss grad må anses som *bevisst* ut fra det som framgår av faktumbeskrivelsen på lagmannsrettsdommens side 8, nest siste hele avsnitt, selv om forstyrrelse av departementets virksomhet og sikkerhet ikke var *det tilsiktede hovedformålet*.

Etter påtalemyndighetens syn er det ikke uenighet om faktum. Det ser imidlertid ut til å være uenighet om hva som tilhører sakens faktiske side og hva som tilhører sakens rettslige side.

Når det bestemmende mindretallet på dommens side 27, andre avsnitt, kommer til at vilkårene for innbringelse ikke var oppfylt, er dette klart rettsanvendelse, etter påtalemyndighetens syn. Politiloven § 8 første ledd nr. 2 hjemler innbringelse av «*den som ikke etterkommer pålegg fra politiet [...] når omstendighetene gir skjellig grunn til å frykte for*» ordensforstyrrelse [mine uthevelser]. Lovens ordlyd og lovkommentarene på Juridika gir klare holdepunkter for en noe bredere vurdering av hvem som har tilknytning til den fryktede ordensforstyrrelsen. Både den som mest sannsynlig vil delta og den som vil vanskeliggjøre politiets arbeid på stedet vil kunne innbringes, jf. lovkommentarens punkt 5. Allikevel tar mindretallet utgangspunkt i at «*de tiltalte*» ikke utgjorde noen fare for ordensforstyrrelse. De konkluderer videre med at det ikke var andre hensyn enn innhenting av personalia som kunne begrunne innbringelsen.

Slik påtalemyndigheten ser det, tar det bestemmende mindretallet her et galt utgangspunkt både ut fra politiloven § 8 første ledd nr. 2 og ut fra HR-2024-2167-A (XR-7) når det gjelder den praktiske rekkevidden av bestemmelsen, se særlig avsnitt 37 og 41 flg.

Mot dette kan man lese flertallets vurderinger i lagmannsrettsdommens punkt 4.1.4, som påtalemyndigheten tiltrer. Flertallet tar riktig utgangspunkt etter både lovens ordlyd og rettspraksis. Det er altså ikke uttrykk for ulik oppfatning om de *faktiske* forholdene på stedet, men uenighet om de rettslige utgangspunktene.

Påtalemyndigheten er dermed av den oppfatning at Høyesterett har grunnlag i lagmannsrettens dom for å overprøve hvorvidt innbringelsen var et forholdsmessig inngrep.

Omtvistede rettslige spørsmål

De såkalte XR-avgjørelsene har avklart de rettslige tvistetemaene i denne saken. Tingrettens og lagmannsrettens frifinnelser – begge under dissens – er ikke i tråd med disse avgjørelsene, slik påtalemyndigheten leser dem. Flertallets votum i lagmannsretten gir uttrykk for riktig lovanvendelse.

Innbringelsen

Slik påtalemyndigheten oppfatter det, er det uenighet også på det rettslige planet, uaktet uenigheten beskrevet ovenfor.

Innbringelsen av demonstrantene var slik påtalemyndigheten ser det, hjemlet i politiloven § 8 nr. 2 og er isolert sett et forholdsmessig inngrep. Innbringelsen var heller ikke i strid med EMK art. 5 nr. 1 bokstav b, som tillater frihetsberøvelse hjemlet i lov for å sikre oppfyllelsen av lovpålagte plikter, herunder lovhjemlede plikter pålagt av politiet, jf. XR-7, avsnitt 39.

Godkjent digitalt

Stian F. Hermansen (SRH008) 28.05.2025

Anm.nr.: 16008312 2899/23-115

Lagmannsrettens flertall har etter vårt syn tatt de korrekte utgangspunktene når det gjelder å vurdere om «omstendighetene» ga skjellig grunn til å frykte ordensforstyrrelse.

Rekkevidden av frihetsberøvelsen er behandlet i XR-7, avsnitt 41–43, som etter påtalemyndighetens syn må få tilsvarende anvendelse her, selv om det er tale om innbringelse etter politiloven kontra en straffeprosessuell pågrepelse. Også politiloven § 8 første ledd nr. 2 hjemler maktbruk i akutte situasjoner. Politiet må også etter denne bestemmelsen ha anledning til frihetsberøvelse fram til situasjonen er avklart og blant annet sikre personalia. Også andre politioperative og praktiske hensyn må etter omstendighetene kunne tillegges vekt, jf. avsnitt 43, med videre henvisning til XR-1 avsnitt 42.

Betydningen av demonstrasjonens budskap og formål under forholdsmessighetsvurderingen

Slik lagmannsrettens flertall påpeker på dommens side 25, tredje avsnitt, har en demonstrasjon mot statsstyret med det budskapet vi her snakker om, betydning i den forstand at det plasserer saken helt i kjernen av ytringsfriheten.

Men når man først er kommet til den konkrete forholdsmessighetsvurderingen, kan retten etter påtalemyndighetens syn ikke legge vekt på budskapet i og formålet med demonstrasjonen, i tråd med flertallets syn. Dette finnes det støtte for i HR-2022-981-A (XR-1), avsnitt 64, men også i den mer prinsipielle bakgrunnen for ytrings- og forsamlingsfriheten. Det er de problematiske og provoserende ytringene som i praksis trenger vern. Jeg viser i denne forbindelse til de generelle prinsippene i *Stankov og Den forente makedonske organisasjonen Ilinden mot Bulgaria*, avsnitt 86, hvor dette trekkes frem i forholdet mellom ytrings- og forsamlingsfriheten. Domstolene skal ikke sette seg i en situasjon hvor de vurderer aktverdigheten til saken det demonstreres for eller imot eller budskapet som framføres.

I den grad dette gjøres til et selvstendig tema, er påtalemyndigheten av det klare syn at det heller ikke kan ha direkte og avgjørende betydning i forholdsmessighetsvurderingen hvem man er eller representerer, i dette tilfellet et urfolk.

Forholdsmessigheten av straffereaksjonen

Demonstrasjonen medførte begrenset forstyrrelse av dagliglivet og andres lovlige aktiviteter. Demonstrantene er gitt stort rom for å kunne utøve sin rett til å demonstrere inne i departementsbygget. Inngrepene fra politi og påtalemyndighet er lovhjemlede og forholdsmessige, etter påtalemyndighetens syn. Demonstrantene kunne deretter fritt demonstrere på utsiden av bygget, noe de også gjorde etter dimittering fra arresten.

Straff i form av bot er i tillegg til pålegg, bortbæring og innbringelse ikke et uforholdsmessig inngrep i de tiltaltes ytrings- og forsamlingsfrihet, slik påtalemyndigheten ser det. Hvert av de enkelte inngrepene er lovlige og forholdsmessige isolert sett. Kravet til særskilt begrunnelse («particular justification») er etter vårt syn oppfylt. Straff har en annen begrunnelse enn de øvrige inngrepene – det er gjennom straffereaksjonen pønale hensyn kan ivaretas, jf. HR-2024-2167-A (XR-7), avsnitt 44.

Jeg viser i denne forbindelse til dom avsagt i EMD i går – 27. mai 2025 – *Kári Orrason m.fl. mot Island*, som har et svært parallelt faktum, og hvor domstolen konkluderer med at det ikke var brudd på EMK art. 11 nr. 2 at demonstrantene fikk bøter i tillegg til pålegg, fjerning med makt og frihetsberøvelse i noen timer. Høyesterett var inne på dette allerede i HR-2023-604-A (XR-2), se avsnitt 75, men etterlyste EMD-avgjørelser som kan klargjøre den nedre terskelen for inngrep, noe den ovennevnte ikke rettskraftige avgjørelsen vil kunne bidra til.

Godkjent digitalt

Stian F. Hermansen (SRH008) 28.05.2025

Anm.nr.: 16008312 2899/23-115

Avsigelse av fellende dom i Høyesterett

Høyesterett har etter påtalemyndighetens syn grunnlag for å avsi fellende dom i saken dersom Høyesterett skulle komme til at en straffereaksjon ikke er et uforholdsmessig inngrep i forsamlingsfriheten.

Arten og størrelsen av straffen vil åpenbart måtte ha en betydning for denne vurderingen, jf. XR-2, avsnitt 40–43, med videre henvisning til *Kudrevičius m.fl. mot Litauen*, avsnitt 146. Jeg viser videre til *Kári Orrason m.fl. mot Island*, avsnitt 66 første setning, hvor dette uttrykkelig er sagt.

Bøtenes størrelse er satt med utgangspunkt i faste satser, men med en liten reduksjon. Det kan, slik saken er opplyst, legges til grunn at bøkene dekkes av en bøkemaske som er samlet inn, jf. lagmannsrettens flertalls votum, på dommens side 26.

Dersom Høyesterett skulle komme fram til at en straff i form av bøter i den aktuelle størrelsesorden ikke er et uforholdsmessig inngrep, vil domsslutningen følge av dette, og det vil ikke være ytterligere til vurdering for en eventuell ny runde i lagmannsretten.

* * *

P å s t a n d :

1. A, født [00.00.1998], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
2. B, født [00.00.2002], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
3. C, født [00.00.2002], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
4. D, født [00.00.2001], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
5. E, født [00.00.2001], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
6. F, født [00.00.2000], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
7. G, født [00.00.1998], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.

Godkjent digitalt

Stian F. Hermansen (SRH008) 28.05.2025

Anm.nr.: 16008312 2899/23-115

8. I, født [00.00.1999], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
9. H, født [00.00.2000], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
10. J, født [00.00.2001], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
11. K, født [00.00.2000], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
12. L, født [00.00.2002], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.
13. M, født [00.00.2002], dømmes for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5, til å betale en bot til statskassen på 6 000 – seks tusen – kroner, subsidiært fengsel i 6 – seks – dager.

Oslo statsadvokatembeter, 28. mai 2025
Stian F. Hermansen

Kopi: advokat Maria Hessen Jacobsen

Godkjent digitalt
Stian F. Hermansen (SRH008) 28.05.2025

Anm.nr.: 16008312 2899/23-115

Innholdsfortegnelse

18,03,40 Sluttinnlegg til Høyesterett av 28.05.25 - anonymisert utgave.....	1
Sluttinnlegg.....	1
Innledning.....	1
Omtvistede faktiske spørsmål.....	2
Innbringelsen.....	2
Betydningen av demonstrasjonens budskap og formål under forholdsmessighetsvurderingen.....	3
Forholdsmessigheten av straffereaksjonen.....	3
Avsigelse av fellende dom i Høyesterett.....	4